

Литература

1. Ткач В. О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій / В. О. Ткач. [Електроний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ever/2011_.pdf
2. Прейгер Д. Исследование экономической безопасности Украины / Д. Прейгер, Л.Бесчастный // Экономика Украины. — 2000. — № 4. — С. 91—92.
3. Экономический потенциал общества: Экономическое равновесие и экономическая безопасность страны [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://new-ekonomika.ru/>.
4. Коротков Э. М. Антикризисное управление / Э. М. Коротков. [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://fictionbook.ru/author/>.
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141.
6. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України № 2171—ІІІ: за станом на 21 грудня 2000 (зі змінами) / Верховна Рада України. Оф.вид. — К. : Парлам. вид-во, 2000.

Вельгош Н. З.,

к.е.н., доцент,

Кримський економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Осадчий Є. І.,

к.г.н., доцент,

Кримський економічний інститут ДВНЗ

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

РЕГІОНАЛЬНА АСИМЕТРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇЇ ПОДОЛАННЯ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Трансформації соціально-економічних структур, що відбуваються в Україні, по-різному впливають на загальноекономічний, у т.ч. територіальний, розвиток. На думку перших провідних дослідників, просторова організація продуктивних сил така ж важ-

лива, як і соціально-політична або господарська. За п'ять років незалежного розвитку України у першому навчальному посібнику «Розміщення продуктивних сил», створеного за допомогою міжнародного фонду «Відродження», пролунали слова «треба ще модернізувати структуру народного господарства, територіально перерозподілити виробничий потенціал» [2, с. 6].

Розвиток національної економіки країни упродовж 22-х років обумовив не тільки актуальність, а й складність питання структурної перебудови господарства у зв'язку з дією об'єктивних і суб'єктивних, сприятливих і несприятливих чинників впливу. Країна вступила в нове століття, долаючи наслідки тривалої кризи, яка носила системний характер. Ключовими рисами розвитку 90-х років стало стрімке падіння виробництва, загострення соціально-економічних диспропорцій, зростання неоднорідності економічного простору. Останнє зберігається й у друге десятиріччя незалежності країни.

Ось чому в дослідженні проблем структурних, у т.ч. просторових, трансформацій в економіці беруть участь провідні науковці: В. Геєць, А. Голіков, М. Долішній, С. Дорогунцов, Ф. Заставний, О. Топчієв, О. Шаблій та ін. Їх наукові інтереси стосуються різних аспектів територіальної структури господарства, регіональних асиметрій, що спостерігалися в країні. Ці дані становлять інтерес для фахівців з управління регіональним розвитком, а самі дослідження — інструментарієм розробки теорії антикризового управління.

Антикризове управління враховує низку принципів, один з яких можна позначити як врахування закономірного характеру освоєння території. Про це свідчать розробки різноманітних моделей просторових структур, що виконані ученими протягом останніх сто років. Їх загальний висновок можна стисло сформулювати так: територіальні асиметрії у розвитку — закономірне явище, яке відбувається внаслідок дії просторово-структурних процесів: концентрування, дифузії, поляризації. При цьому матеріальною основою цього процесу є диференціація ресурсного потенціалу території.

На думку В. Руденко [4, с. 109], ресурсний потенціал представлений комплексом взаємопов'язаних природних, трудових і матеріальних ресурсів, які визначають можливості досягнень у соціально-економічному розвитку регіону. У цьому випадку регіональні асиметрії носять об'єктивний характер. На думку А. Голікова [1, с. 114], найбільший сукупний ресурсний потенціал є у Донецького і Придніпровського регіонів (32 %), а най-

менший — у Волинського регіону (3,7 %). Тому найбільший внесок в економіку України вносять Донбас і Придніпров'я.

Вирішення складних завдань антикризового управління у цьому випадку націлено на:

- ефективне використання природно-ресурсного і виробничого потенціалу кожного регіону;

- врахування історико-культурних, соціальних і економічних особливостей регіонів при проведенні економічних реформ;

- досягнення не тільки економічного, а й соціального виправданого рівня комплексності і раціоналізації структури господарства регіонів;

- екологічно обґрунтоване розміщення продуктивних сил у будь-якому регіоні.

Одночасно вирішення завдань сучасного управління неможливе без комплексного аналізу та кількісної оцінки інтегрального рівня використання економічного потенціалу регіонів. Результати оцінки ефективності використання інвестиційного, інноваційного, природно-ресурсного і трудового потенціалів, яку проведено А. Тищенко, Н. Кизимом, лягли в основу визначення рівня використання економічного потенціалу України. Найвищий показник рівня використання економічного потенціалу спостерігається у м. Києві і Харківській обл., а найменший — у Тернопільській обл. На погляд цих авторів [5], аналіз показників рівня використання економічного потенціалу свідчить про низький рівень економічного потенціалу більшості регіонів України, мінливий характер економічного зростання окремих регіонів, відставання темпів зростання показників соціальної забезпеченості населення від темпів зростання основних економічних показників.

Означена група проблем у практиці антикризового управління на місцях вирішується згідно із положеннями Концепції державної національної політики з питань вдосконалення державного регулювання розвитку регіонів. Згідно із Концепцією, у цьому плані передбачається, по-перше, удосконалення державного стратегічного регіонального планування, що знайшло реалізацію у розробці та прийнятті у кожній області комплексних програм соціально-економічного розвитку на період до 2020 р., у яких обґрунтовано пріоритети регіонального розвитку.

По-друге, ставиться завдання з покращення механізмів державної підтримки розвитку регіонів шляхом концентрації державних ресурсів на вирішенні проблем загальнодержавного значення. Між тим спостерігається значна асиметрія у регіональному

розподілі державних капіталовкладень: 65 % їх обсягу спрямовується у Донецьку, Київську, Луганську, Одеську області та м. Київ, тоді як кожного з семи інших регіонів приходить менше 1 % [3, с. 239].

По-третє, передбачено стимулювання розвитку регіонів шляхом запровадження особливих механізмів бюджетної, податкової, цінової, грошово-кредитної політики. Про наявну асиметрію розвитку регіонів свідчать доходи місцевих бюджетів без трансфертів на одну особу, співвідношення між максимальним і мінімальним значеннями яких з кожним роком поглиблюються і становлять — 1 : 8.

Регіони України відрізняються й можливостями щодо залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Іноземні інвестори надають перевагу урбанізованим регіонам з розвиненою інфраструктурою, кваліфікованими кадрами і легким доступом до ресурсів. Основна частина ПІІ припадає на м. Київ (32 %), Дніпропетровську (10 %) і Київську (6 %) області, тоді як частка третини регіонів України не перевищує 1 % загального обсягу нагромаджених в країні ПІІ для кожного з них. Непропорційне надходження ПІІ сприяє ще більшому поглибленню нерівності доходів, зростанню соціально-економічних диспропорцій і формуванню регіональних ознак розшарування верств населення України.

Як результат, державна антикризова політика з підтримки соціально-економічного розвитку регіонів має бути більш системною і ефективною. Нерівномірність регіонального розвитку країни і значна диференціація умов і рівня життя населення мешканців території стимулюють соціальну напругу, стримують динаміку соціально-економічного зростання країни, ускладнюють міжнародне співробітництво, у т.ч. в рамках європейських структур. За цих умов необхідним є реалізація державної регіональної політики, яка повинна виходити із основних принципів європейського регіоналізму, базових довгострокових цілей, забезпечувати соціально-економічне зростання регіонів, подолання основних міжрегіональних асиметрій.

Література

1. Регіональна економіка та природокористування / за ред. А. П. Голікова. — К. : ЦУЛ, 2009. — 352 с.
2. Розміщення продуктивних сил / за ред. В.В. Ковалевського. — К. : Либідь, 1996. — 368 с.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / за ред. С.І. Дорогунцова. — К. : КНЕУ, 2005. — 856 с.

4. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В.П. Руденко. — Львів : Світ, 1993. — 240 с.

5. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика / под ред. А.Н. Тищенко, Н.А. Кизима. — Х. : Инжек, 2005. — 176 с.

Генкин Б. М.,

д.э.н., профессор,

Санкт-Петербургский государственный
экономический университет

СИСТЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ДОХОДОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ¹

Проблема формирования и распределения доходов является одной из основных в экономической теории и практике управления социально-экономическими системами.

Доходы всех уровней формируются на основе добавленной ценности предприятий (value added; Mehrwert). Основными составляемыми добавленной ценности являются затраты на оплату труда и прибыль.

Проблемы формирования и распределения доходов рассматриваются в докладе на основе разработанной автором теории трех компонент труда: регламентированного (альфа-труд), творческого (бета-труд) и духовно-мотивационного (гамма-труд).

Основным источником прибыли предприятий и доходов персонала в инновационной экономике является творческая компонента деятельности человека (бета-труд). Наибольший вклад в создание прибыли современных предприятий вносят ученые, изобретатели, конструкторы, рабочие-рационализаторы. Предприниматель вносит свой вклад в увеличение прибыли в той мере, в которой он способствует разработке и реализации новых организационных и технических идей.

Приведенный в докладе анализ динамики показателей производительности и оплаты труда в России, Украине, Белоруссии, а также в США, Великобритании, Германии, Финляндии, Канаде показывает,

¹ Работа выполнена по гранту № 13-06-00312/13Российского фонда фундаментальных исследований.